

روش تدریس معلمان تربیت بدنی به مثابه‌ی پیش‌بین انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان

حسین علی‌محمدی* مهدی سهرابی** علیرضا صابری***
دانشگاه بین‌المللی امام رضا (ع) مشهد

چکیده

پیشرفت هر جامعه به کارآمدی نظام آموزشی آن وابسته است. در نظام آموزشی موفق معلمان نقش بسیار مهمی دارند. اعتقاد بر این است که عملکرد خوب دانش‌آموزان به کارآیی نحوه تدریس معلمان آن‌ها وابسته است. انگیزه‌ی پیشرفت می‌تواند پیامدهای مهمی در ارتباط با یادگیری و عملکرد تحصیلی داشته باشد. این پژوهش با هدف بررسی رابطه‌ی بین روش تدریس معلمان تربیت بدنی با انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان انجام شد. بدین منظور، از جامعه‌ی آماری دانش‌آموزان (درس تربیت بدنی) دبیرستانی شهر کرمان، جمعاً تعداد ۸۸ معلم و ۴۴۰ دانش‌آموز به‌عنوان مشارکت‌کنندگان در پژوهش با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای تصادفی انتخاب شدند. پرسش‌نامه‌ی سبک تدریس هرمنس (۱۹۷۰) و پرسش‌نامه‌ی انگیزه‌ی پیشرفت موسی‌پور (۱۳۷۷) به‌عنوان ابزار جمع‌آوری اطلاعات به مشارکت‌کنندگان ارائه شد. داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی شامل تحلیل هم‌بستگی و رگرسیون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج نشان داد که روش تدریس دانش‌آموزمحور با انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان رابطه‌ی مثبت و روش تدریس معلم‌محور با انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان رابطه‌ی منفی داشتند. هم‌چنین معلوم شد روش تدریس دانش‌آموزمحور، به شکل مثبت و روش تدریس معلم‌محور به‌صورت منفی انگیزه‌ی پیشرفت را پیش‌بینی می‌کند. بر اساس یافته‌ها، ضرورت توجه بیش‌تر نظام تعلیم و تربیت به روش‌های تدریس دانش‌آموزمحور برای افزایش انگیزش پیشرفت و بهره‌مندی از پیامدهای تحصیلی و انگیزشی آن به بحث گذاشته شده‌اند.

واژه‌های کلیدی: تدریس معلم‌محور، تدریس دانش‌آموزمحور، انگیزش پیشرفت، تربیت بدنی

---

* دانشجوی دکتری روان‌شناسی عمومی - ورزشی، دانشگاه بین‌المللی امام رضا (ع)، مشهد (نویسنده مسئول)

ham40@chmail.ir

** دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد sohrabi@um.ac.ir

*** دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد askakhki@um.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۹۵/۲/۱۱

تاریخ دریافت مقاله نهایی: ۹۵/۱/۲۸

تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۱۱/۳۰

مقدمه

انگیزش اصلی‌ترین عنصر شخصیت انسان است. این خصیصه فعالیت‌های انسان را هدایت می‌کند و سبب می‌شود که فرد کم‌وبیش فعال باشد. بدون وجود میل برای موفقیت، دیگر توانایی‌ها و خصیصه‌های روان‌شناختی تأثیر آن‌چنانی روی عملکرد موفق افراد ندارند (سینگ و ساینی^۱، ۲۰۱۳). انگیزه، نیروی محرک انسان برای انجام رفتارها و اعمال می‌باشد به گونه‌ای که اگر فردی از انگیزه‌ی کافی برای انجام یک فعالیت برخوردار نباشد، آن کار را ترک خواهد کرد. انگیزه از جمله سازه‌های مهم در روان‌شناسی است که نظریات متعدد و مختلفی در ارتباط با آن مطرح شده است. از جمله‌ی این نظریه‌ها، نظریه‌ی انگیزش پیشرفت است که به تفاوت انگیزه‌ی دانش‌آموزان برای پیشرفت در مدرسه توجه می‌کند (ایمز و آرچر^۲، ۱۹۸۸). انگیزه‌ی پیشرفت در واقع پایه و اساس دستیابی به موفقیت‌ها و آرزوهای افراد است (هاراکیویچ، بارون، کارتر و الیوت^۳، ۱۹۹۷). مک‌کلند^۴ (۱۹۷۵) معتقد است آینده‌ی هر جامعه‌ای وابسته به سطح انگیزش پیشرفت فعلی دانش‌آموزان آن جامعه می‌باشد. ارتقاء و بهبود سطح انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان می‌تواند در نهایت موجب بهبود شرایط آن جامعه گردد (رایکمن^۵، ۲۰۰۸). در واقع انگیزش تحصیلی پیامدهای مهمی در ارتباط با یادگیری و عملکرد تحصیلی می‌تواند داشته باشد، به همین دلیل، توجه زیادی به انگیزه‌ی پیشرفت و عوامل مؤثر بر آن شده است (چن و جانگ^۶، ۲۰۱۰). به‌طور کلی، در میان پژوهش‌هایی که به بررسی پیش‌آیندها و عوامل مؤثر بر انگیزه‌ی پیشرفت پرداخته‌اند، برخی به نقش عوامل فردی از جمله خودکارآمدی (عباسیان‌فرد، بهرامی و احقر، ۱۳۸۹)، ویژگی شخصیت (محمودی، جوادی و صحرانی، ۱۳۹۲)، سبک اسناد و منبع کنترل (حسینی، آتش‌پور و شریفی، ۱۳۹۴) بر انگیزه‌ی پیشرفت اشاره داشته‌اند؛ پاره‌ای از تحقیقات نیز به بررسی نقش عوامل محیطی پرداخته‌اند. تحقیقاتی که در آن‌ها عوامل محیطی اثرگذار بر انگیزه‌ی پیشرفت بررسی شده‌اند، نشان داده‌اند که بین جو حاکم بر دانشگاه و انگیزش تحصیلی رابطه‌ی معنا دار وجود دارد. بدین صورت که هر قدر جو حاکم بر دانشگاه ارتباطی، مشارکتی و دانش‌محور باشد دانشجویان از انگیزش تحصیلی بالاتری برخوردار خواهند بود (نورزوی، نصرتی هشی، حاتمی و متقی، ۱۳۹۴).

سایر تحقیقات در این زمینه نیز نشان داده‌اند که وضوح نقش و کنترل معلمان به‌طور مثبت با علاقه و انگیزه‌ی دانش‌آموزان در ارتباط است، برای مثال نظام تشویق و تنبیه در مدرسه، جو

1- Singh & Saini
2- Ames & Archer
3- Harackiewicz, Barron, Carter & Elliot

4- McClland
5- Ryckman
6- Chen & Jang

روانی-اجتماعی کلاس درس، روابط عاطفی درون مدرسه‌ای، نحوه‌ی اسنادهایی که معلمان به موفقیت‌ها و شکست‌های دانش‌آموزان می‌دهند و سایر عوامل مرتبط با کلاس درس و مدیریت کلاسی از جمله عوامل مدرسه‌ای مرتبط با انگیزه‌ی تحصیلی می‌توانند باشند (کانتر، جورجین بایومتر و کولر^۱، ۲۰۰۷). تحقیقات هم‌چنین بیان‌گر اهمیت و نقش ساختار کلاس درس، سیستم تنبیه و تشویق، نظام ارزشی مدرسه و روابط عاطفی درون مدرسه برای انگیزش پیشرفت می‌باشد (بهرامی و رضوان، ۱۳۸۵). علاوه بر موارد ذکر شده، روش تدریس معلم از دیگر عوامل محیطی است که به‌نظر می‌رسد بر انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان اثرگذار باشد.

به‌طور کلی، پیشرفت یک کشور در اولین مرحله به نظام آموزشی آن وابسته است. در نظام آموزشی موفق معلمان نقش بسیار مهمی دارند و اعتقاد بر این است که عملکرد خوب دانش‌آموزان به کارایی نحوه‌ی تدریس معلمان آن‌ها وابسته است. عملکرد شغلی معلمان یکی از مهم‌ترین عوامل در تسهیل یادگیری دانش‌آموزان است (سلامت، سمسو و کمالو^۲، ۲۰۱۳). عملکرد شغلی معلمان به‌صورت وظایفی تعریف می‌شود که توسط معلم در یک دوره‌ی زمانی خاص و در یک مدرسه برای دستیابی به اهداف سازمانی انجام می‌گیرد. عملکرد شغلی بالا بیان‌گر کیفیت آموزشی یک مدرسه است. بدون تردید معلمان از مهم‌ترین متخصصان برای آینده‌ی جامعه به‌شمار می‌روند و بدون وجود آن‌ها نظام آموزشی کارایی لازم را ندارد (سلامت و همکاران، ۲۰۱۳).

همان‌گونه که مطرح شد، روش تدریس یکی از مهم‌ترین عناصری است که در تحقق هدف‌های آموزشی و در نتیجه افزایش انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان، نقش مؤثری ایفا می‌کند. فرآیند تدریس تنها به معنای رابطه‌ی معلم و شاگرد برای انتقال معلومات نیست، بلکه فعالیتی است منظم و هدف دار که از پیش طراحی می‌شود و هدفش ایجاد شرایط مطلوب یادگیری است. منظور از طیف روش‌های تدریس، شیوه‌هایی است که بر طبق تصمیماتی که معلم یا فراگیر در برنامه‌ریزی، تدریس و ارزیابی مراحل درس اتخاذ می‌کنند. در این میان، طیف معلم‌محور، یک سبک دستوری می‌باشد که در آن معلم همه‌ی تصمیمات را در هر مرحله‌ی درس اتخاذ می‌کند. در طیف دیگر که شاگرد‌محور است، فراگیر، کل مسؤلیت فرآیند یادگیری را بر عهده می‌گیرد (موتسون و آشورت^۳، ۲۰۰۲). روش تدریس شاگرد‌محور، روشی است که آدمی به‌عنوان موجود زنده‌ای در نظر گرفته می‌شود که ذاتاً فعال است. در این روش، توجه به شاگرد و توانایی‌های او از اهمیت خاصی برخوردار است. طبق این روش، هدف آموزش و پرورش به ظهور رسانیدن توانایی‌های بالقوه‌ی دانش‌آموزان است (صفوی، ۱۳۸۷). در روش تدریس معلم‌محور، انسان به‌عنوان موجودی غیرفعال در نظر گرفته

می‌شود. مطابق این روش، فعالیت فرد در اثر نیروهای خارجی انجام می‌گیرد. بنابراین هدف آموزش و پرورش، انتقال فرهنگ و پرکردن ذهن آدمی و شکل دادن به رفتار اوست (صفوی، ۱۳۸۷).

امروزه نظام آموزش را بردار دو سویه‌ی معلم و شاگرد مشخص می‌کند و به مدد وارد شدن دانش‌آموزان به دنیای تدریس، معلم به راحتی می‌تواند بر اساس توانایی شاگردان خود، روش یا روش‌های مناسب تدریس و آموزش را انتخاب کند (آزمون، ۱۳۹۲). این کار نه تنها به بهبود کیفیت تدریس می‌انجامد، بلکه فرصتی برای بروز استعدادها، خلاقیت‌ها و مهارت‌های فردی در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد. طبق این رویکرد، معلم اثربخش، معلمی است که ضمن آشنایی با انواع روش‌های تدریس با بهره‌گیری از روش‌ها و الگوهای گوناگون تدریس و با توجه به موضوع درس، اهداف آموزشی و شرایط محیطی، روش و الگوی مناسب را انتخاب کند و با تدریس مؤثر، زمینه‌ی حفظ پویایی و تکامل دانش‌آموزان را فراهم سازد (آزمون، ۱۳۹۲). در رابطه با روش تدریس و انگیزه‌ی پیشرفت تحقیقات محدودی انجام شده است. در این زمینه مورگان، کینگ استون و اسپرول^۱ (۲۰۰۵) نشان دادند که روش تدریس دانش‌آموزمحور نسبت به روش تدریس سنتی، منجر به هدایت، تسلط بیشتر و عملکرد بهتر دانش‌آموز است، لذا برای تقویت یک فضای انگیزشی مهارت و کاهش رفتارهایی که منجر به ایجاد یک فضای عملکرد می‌شوند، معلمان باید از روش‌های تدریس شاگردمحور کمک بگیرند. معلمان باید اهداف مهارتی را تنظیم کنند که بر روی تلاش و پیشرفت و بهبود متمرکز می‌شوند تا یک فضای انگیزه‌ی مهارتی به وجود آید (مورگان و همکاران، ۲۰۰۵). استفاده از روش دانش‌آموز محور برای کسب مهارت‌های حرکتی، بهتر از روش معلم محور است (جاکولا^۲، ۲۰۱۲). هین^۳ و همکاران (۲۰۱۲) نشان داد که اساتید بیشتر از شیوه‌های معلم محور نسبت به دانشجو محور استفاده می‌کنند، اما اساتیدی که از شیوه‌های دانشجو محور استفاده می‌کنند، کمک بیشتری به فعالیت فیزیکی و تحرک دانشجویان می‌کنند. معلمین هم از شیوه‌های تدریس معلم محور بیشتر از شیوه‌های دانش‌آموز محور استفاده می‌کنند، شیوه‌ی دستور و تمرین از شیوه‌های معمول معلم محور هستند، درحالی‌که اکتشاف هدایت شده، اکتشاف همگرا، و شیوه‌های تولید واگرا از معمول‌ترین روش‌های تدریس دانش‌آموز محور هستند (کاچران، کالینا، بنویل، چوی و همکاران^۱، ۲۰۰۵). کاچران و همکاران (۲۰۰۵) تفاوت‌های میان فرهنگی در استفاده از شیوه‌های مختلف تدریس در هفت کشور (کره، استرالیا، فرانسه، انگلستان، پرتقال، کانادا و آمریکا) را بررسی کرده‌اند، معلمین انگلستان، کانادا و استرالیا استفاده‌ی بیشتری از شیوه‌های دانشجو محور نسبت به معلمین کره و پرتقال را گزارش دادند. در پژوهش‌های داخلی، شعبانی و همکاران (۱۳۹۲) نشان

1- Morgan, Kingston & Sproule
2- Jaakkola

3- Hein

داد، روش‌های فعال تدریس در افزایش توانایی‌های شناختی، عاطفی و رفتاری دانش‌آموزان نظام جدید مؤثر هستند. علاوه بر این، مطالعات انجام شده توسط شاران و اسلاوین^۱ (۱۹۸۰)، به نقل از خالقی‌خواه، شریف، زاهد بابلان و هاشمی، (۱۳۹۴) در زمینه‌ی یادگیری مشارکتی نشان داد که اثربخشی این رویکرد که در آن دانش‌آموزان فعال‌اند، از رویکردهای سنتی بیش‌تر است. تحقیقات آنان نشان داد که یادگیری مشارکتی به رفتارهای مثبت در ارتباط با مدرسه منجر می‌شود و علاقه‌مندی به مدرسه و موضوعات مورد مطالعه را افزایش می‌دهد. پژوهش میلِس^۲ (۲۰۱۰)، به نقل از خالقی‌خواه و همکاران، (۱۳۹۴) نیز نشان داد که یادگیری مشارکتی به‌عنوان یک یادگیری فردمحور که هدف اصلی آن شرکت فعال و معنادار افراد در فرآیند یادگیری و تمرین است به افزایش انگیزه‌ی افراد منجر می‌شود.

همان‌گونه که اشاره شد مبانی نظری و پیشینه‌ی پژوهش بیان‌گر نقش مهم روش تدریس معلم در انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموز است، اما پژوهشی داخلی که رابطه‌ی این متغیرها را خصوصاً در دانش‌آموزان تربیت‌بدنی مورد مطالعه قرار دهد، به انجام نرسیده (یا کم‌تر به انجام رسیده) است. یکی از جوانب تأثیرگذار نظام آموزشی در پرورش جسمی و روحی دانش‌آموزان، بخش تربیت‌بدنی است. به‌طوری که تربیت بدنی به‌عنوان ابزار مهمی برای ارائه‌ی فعالیت‌های بدنی به کودکان و نوجوانان شناخته شده است. معلمان تربیت‌بدنی نقش مهمی در تکامل رفتار، نگرش، مهارت‌ها و دادن اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت بدنی به دانش‌آموزان دارند (افشارنژاد، همتی‌نژاد و رضانی‌نژاد، ۱۳۸۴).

بنابراین مسأله‌ی مطرح در این پژوهش بررسی رابطه‌ی روش‌های تدریس معلمان (مربیان) تربیت‌بدنی با انگیزه‌ی پیشرفت در دانش‌آموزان درس تربیت‌بدنی مقطع متوسطه می‌باشد. بر این اساس فرضیه‌های پژوهش عبارت بودند از:

۱. بین روش تدریس دانش‌آموزمحور با انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان درس تربیت بدنی رابطه‌ی مثبت وجود دارد.
۲. بین روش تدریس معلم‌محور با انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان درس تربیت‌بدنی رابطه‌ی منفی وجود دارد.

روش پژوهش

شرکت‌کنندگان پژوهش

در این پژوهش از طریق یک طرح هم‌بستگی، روابط میان متغیرها در قالب تحلیل رگرسیون رابطه‌ی بین متغیرها مورد بررسی قرار گرفت. جامعه‌ی آماری این پژوهش، تمام دانش‌آموزان و معلمان (مربیان) تربیت‌بدنی متوسطه‌ی دوم استان کرمان در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ می‌باشند. مشارکت‌کنندگان در پژوهش حاضر (با استفاده از فرمول کوکران) شامل ۸۸ مربی و ۴۴۰ دانش‌آموز بودند که از ۸۸ مدرسه (با توجه به این که در هر مدرسه یک مربی تربیت‌بدنی می‌باشد) به شیوه‌ی نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای تصادفی انتخاب شدند. به تمام مربیان تربیت‌بدنی، پرسش‌نامه‌ی روش تدریس ارائه و پس از تکمیل جمع‌آوری شد. هم‌چنین به ۵ نفر از دانش‌آموزان هر کلاس به صورت تصادفی، پرسش‌نامه‌ی انگیزه‌ی پیشرفت ارائه و پس از تکمیل (به تفکیک هر کلاس شامل مربی و دانش‌آموزان) جمع‌آوری گردید. میانگین و انحراف معیار سنی گروه دانش‌آموزان به ترتیب ۱۶/۷ و ۱/۶ می‌باشد.

ابزارهای پژوهش

ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش شامل پرسش‌نامه‌های انگیزه‌ی پیشرفت هرمنس (نامدار، ۱۳۸۲) و پرسش‌نامه‌ی سبک تدریس (موسی‌پور، ۱۳۷۷) که در ادامه به معرفی هر کدام از این ابزارها اقدام شده است.

۱- پرسش‌نامه‌ی انگیزه‌ی پیشرفت هرمنس: این پرسش‌نامه شامل ۲۹ گویه است و به وسیله‌ی هرمنس (۱۹۷۰، به نقل از نامدار، ۱۳۸۲) طراحی شده است. سؤالات پرسش‌نامه به صورت جملات ناتمام می‌باشند، هر گویه دارای چهار گزینه است که به گزینه‌ها بر حسب این که شدت انگیزه‌ی پیشرفت از زیاد به کم یا کم به زیاد باشد، نمره‌ی صفر تا سه تعلق می‌گیرد. هرمنس برای محاسبه‌ی روایی از شیوه‌ی بررسی روایی محتوا استفاده کرد. هم‌چنین ضریب هم‌بستگی هر سؤال را با رفتارهای پیشرفت‌گرا محاسبه شده است که ضرایب به ترتیب سؤالات پرسش‌نامه در دامنه‌ای از ۰/۳۰ تا ۰/۵۰ بود. با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، ضریب پایایی پرسش‌نامه ۰/۸۴ و با استفاده از روش بازآزمایی نیز ۰/۸۴ به دست آمد (هرمنس، ۱۹۷۰؛ به نقل از نامدار، ۱۳۸۲). ضریب آلفای کرونباخ در ایران ۰/۸۳ می‌باشد و نیز روایی پرسش‌نامه با استفاده از نظر صاحب‌نظران سنجیده شد (نامدار، ۱۳۸۲).

۲- پرسش‌نامه‌ی سبک تدریس: این پرسش‌نامه توسط موسی‌پور (۱۳۷۷) ساخته شده است. دارای ۳۹ گویه است. گویه‌های هر ردیف مربوط به دو نوع تدریس متفاوت است: الف) تدریس معلم‌محور یا مستقیم (معلم به عنوان رهبر) و ب) تدریس شاگرد‌محور یا غیرمستقیم (معلم به عنوان

مشاور). هر گویه دارای شش گزینه در طیف لیکرت بود که از اصلاً تا خیلی زیاد تنظیم شده‌اند (خندقی، مقصود و رجایی، ۱۳۹۲). پرسش‌ها تحت چهار مؤلفه طبقه‌بندی شدند: ایجاد ارتباط (۵ سؤال)، استمرار ارتباط (۱۴ سؤال)، اثربخش ساختن ارتباط (۱۰ سؤال) و ارزشیابی ارتباط (۱۰ سؤال). روایی پرسش‌نامه با اظهارنظر متخصصان سنجیده شد و پایایی آن از طریق محاسبه‌ی آلفای کرونباخ تأیید شد (موسی پور، ۱۳۷۷). آلفای کرونباخ به‌طور جداگانه برای کل سؤالات و سپس برای هرکدام از مؤلفه‌ها و در دو سبک فعال و غیرفعال انجام شد و از پایایی خوبی برخوردار بود که از این قرار است: کل سؤالات با ضریب آلفای ۰/۹۴ و گویه‌های مربوط به سبک غیرفعال تدریس با ضریب آلفای ۰/۹۳ و گویه‌های مربوط به سبک فعال تدریس هم با ضریب آلفای ۰/۹۵ می‌باشد. در مؤلفه‌های ایجاد ارتباط، استمرار ارتباط، اثربخشی ارتباط و ارزشیابی ارتباط نیز آلفای محاسبه شده به ترتیب عبارت بودند از: ۰/۸۶/۵، ۰/۷۹ و ۰/۸۲ می‌باشد (موسی پور، ۱۳۷۷).

یافته‌ها

پیش از تحلیل و برای اطمینان از این‌که داده‌های این مطالعه مفروضه‌های زیربنایی را برآورد می‌کنند چند مفروضه‌ی اصلی شامل داده‌های گمشده^۱، نرمال بودن^۲ و هم‌خطی چندگانه^۳ مورد بررسی قرار گرفتند. جهت بررسی نرمال بودن متغیرها، کجی و کشیدگی متغیرها محاسبه گردید. متغیرهای پژوهش همگی دارای قدر مطلق ضریب کجی کوچک‌تر از ۳ و قدر مطلق ضریب کشیدگی کوچک‌تر از ۱۰ بودند و لذا تخطی از نرمال بودن داده‌ها رد شد. در پژوهش حاضر هم‌خطی چندگانه‌ی متغیرهای پیش‌بین با استفاده از آماره‌ی تحمل^۴ و عامل تورم واریانس^۵ مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که ارزش‌های تحمل به‌دست آمده برای متغیرها بالای ۰/۱۰ هستند و هم‌چنین عامل تورم واریانس به‌دست آمده برای متغیرها کوچک‌تر از ۰/۱۰ بودند که نشان‌دهنده‌ی عدم هم‌خطی چندگانه‌ی بین متغیرها بودند. به‌منظور ارائه داشتن تصویری اولیه از روابط بین متغیرهای مورد بررسی در پژوهش و بررسی زمینه و مفروضه‌های تحلیل رگرسیونی، شاخص‌های توصیفی میانگین و انحراف معیار و هم‌چنین هم‌بستگی دوجه‌دو میان متغیرها محاسبه شد که نتایج آن در جدول ۱ ارائه شده است.

1- Missing
2- Normality
3- Multi collinearity

4- Replacement
5- Tolerance

جدول ۱- شاخص‌های توصیفی و ماتریس هم‌بستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	M	S.D	۱	۲	۳
انگیزه‌ی پیشرفت	۴۲/۴۲	۱/۹۹	—		
تدریس معلم‌محور	۴۴/۲۴	۶/۵۹	-۰/۲۵*	—	
تدریس دانش‌آموز‌محور	۹۰/۲۷	۷/۸۵	۰/۵۲**	۰/۰۷	—

**P < ۰/۰۱ *P < ۰/۵

همان‌طور که در جدول ۱ آمده است، بین متغیرهای پیش‌بین و ملاک رابطه وجود دارد. در مجموع، نتایج مندرج در جدول نشان می‌دهد که شرایط لازم برای آزمون فرضیه‌های پژوهش وجود دارد.

در ادامه، به منظور بررسی فرضیه‌های پژوهش از روش رگرسیون چندگانه به روش متوالی هم‌زمان استفاده شد. بدین منظور رگرسیون انگیزه‌ی پیشرفت بر تدریس معلم‌محور و تدریس دانش‌آموز‌محور محاسبه گردید. بر این اساس، خلاصه‌ی نتایج تحلیل یاد شده در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲- خلاصه‌ی نتایج رگرسیون انگیزه‌ی پیشرفت بر روش‌های تدریس معلمان

متغیرهای پیش‌بین	مقدار F	P	R	R ²	β	t	P
تدریس معلم‌محور	۲۰/۲۷	۰/۰۰۱	۰/۵۶	۰/۳۱	-۰/۲۱	۲/۴۴	۰/۰۳
تدریس دانش‌آموز‌محور					۰/۵۲	۵/۶۹	۰/۰۰۱

همان‌گونه که نتایج ارائه شده در جدول ۲ نشان می‌دهند تدریس معلم‌محور به صورت منفی و معنادار ($\beta = -0.21, P < 0.03$) انگیزش پیشرفت را پیش‌بینی می‌کند. هم‌چنین تدریس دانش‌آموز‌محور به صورت مثبت و معنادار ($\beta = 0.52, P < 0.001$) انگیزش پیشرفت را پیش‌بینی می‌کنند. به بیان دیگر، این نتایج نشان‌گر آن است که هرچه استفاده‌ی معلم از روش تدریس معلم‌محور بیش‌تر باشد، انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان بیش‌تر خواهد بود و بالعکس، هرچه استفاده از روش تدریس معلم‌محور کم‌تر باشد، انگیزه‌ی پیشرفت در بین دانش‌آموزان بیش‌تر خواهد شد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش، بررسی رابطه‌ی بین روش تدریس معلمان و انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان درس تربیت‌بدنی بود. در این راستا بر اساس مبانی نظری و تحقیقات انجام شده نتایج نشان داد که بین روش تدریس معلمان با انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.

در زمینه‌ی فرضیه اول، مبنی بر پیش‌بینی انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان بر اساس روش تدریس دانش‌آموز‌محور، یافته‌ها نشان داد که روش تدریس دانش‌آموز‌محور انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموز را به صورت مثبت پیش‌بینی می‌کند. این یافته با برخی از تحقیقات از جمله مورگان و همکاران (۲۰۰۵)، جاکولا (۲۰۱۲) و هین (۲۰۱۲) همسو بود.

همان‌گونه که مطرح شد در روش تدریس دانش‌آموزمحور، فرد به‌عنوان موجود زنده‌ای در نظر گرفته می‌شود که ذاتاً فعال است. در این روش، توجه به شاگرد و توانایی‌های او از اهمیت خاصی برخوردار است. طبق این روش، هدف آموزش و پرورش به ظهور رسانیدن توانایی‌های بالقوه دانش‌آموزان است (صفوی، ۱۳۸۷). از این‌رو، در این روش دانش‌آموزان به دلیل برخورداری از خودمختاری بیش‌تر و از این جهت که در فرآیند یادگیری خود فعال‌تر و تأثیرگذارتر هستند، از انگیزه‌ی پیشرفت بالاتری برخوردارند. در واقع، روش تدریس دانش‌آموزمحور نسبت به روش تدریس سنتی (معلم‌محور) منجر به هدایت دانش‌آموز و تسلط بیش‌تر و عملکرد بهتر او می‌شود (مورگان و همکاران، ۲۰۰۵).

دومین فرضیه‌ی پژوهش این بود که بین روش تدریس معلم‌محور با انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان رابطه‌ی منفی وجود دارد. همان‌گونه که نتایج نشان می‌دهند، روش تدریس معلم‌محور با انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان رابطه‌ی منفی دارد. این یافته با یافته‌های برخی از مطالعات مانند مورگان و همکاران (۲۰۰۵)، هین (۲۰۱۲) و جاکولا (۲۰۱۲) همسو می‌باشد. بر اساس این یافته می‌توان گفت که روش تدریسی که بدون مشارکت فعال دانش‌آموزان در امور تربیت‌بدنی باشد، به کاهش انگیزه‌های پیشرفت دانش‌آموزان می‌انجامد. چنان‌چه بیان شد، در روش تدریس معلم‌محور، انسان به‌عنوان موجودی غیرفعال در نظر گرفته می‌شود. مطابق این روش، فعالیت فرد در اثر نیروهای خارجی انجام می‌گیرد. بنابراین هدف آموزش و پرورش، انتقال فرهنگ و پر کردن ذهن آدمی و شکل دادن به رفتار اوست (صفوی، ۱۳۸۷). از این‌رو، تدریس به روش معلم‌محور به کاهش انگیزه‌ی افراد منجر می‌شود. در واقع، در این روش عمده فعالیت‌های آموزش و یادگیری توسط معلم مدیریت می‌شود و دانش‌آموزان دریافت‌کنندگان بیش نیستند، بدیهی است در این روش دانش‌آموزان به دلیل نداشتن خودمختاری در فرآیند یادگیری خود انگیزه‌ی پیشرفت پایینی خواهند داشت.

همسو با این یافته‌ها نتایج پژوهش شاران و اسلاوین (۱۹۸۰)، به‌نقل از خالق‌خواه و همکاران، (۱۳۹۴) در زمینه‌ی یادگیری مشارکتی نشان داد که اثربخشی این رویکرد که در آن دانش‌آموزان فعال‌اند، از رویکردهای سنتی بیش‌تر است. تحقیقات آنان نشان داد که یادگیری مشارکتی به رفتارهای مثبت در ارتباط با مدرسه منجر می‌شود و علاقه‌مندی به مدرسه و موضوعات مورد مطالعه را افزایش می‌دهد. همسو با این یافته پژوهش نوروژی و همکاران (۱۳۹۴) نیز نشان داد که هر قدر جو حاکم بر دانشگاه ارتباطی، مشارکتی و دانش‌جو‌محور باشد دانشجویان از انگیزش تحصیلی بالاتری برخوردار خواهند بود.

به‌طور کلی نتایج به‌دست آمده از این پژوهش و پژوهش‌های مشابه حاکی از آن است که در روش‌های تدریس سنتی از جمله روش معلم‌محور فرآیند و جریان تدریس و یادگیری به گونه‌ای است که مانع از فعالیت و درگیری دانش‌آموز در تجارب یادگیری می‌شود. معلم متکلم و حده بوده

و بدون در نظر گرفتن توانایی‌ها، استعدادها و علایق شاگردان به صورت یکنواختی محتوای کتاب را در قالب سخنرانی‌های طولانی مدت به آن‌ها انتقال می‌دهد. از نتایج رویکرد سنتی در تدریس در سیستم‌های آموزشی افت تحصیلی شدید در دانش‌آموزان (کیامنش و نوری، ۱۳۹۰) و هم‌چنین کاهش انگیزه‌ی آنان می‌باشد. در واقع، روش تدریس سنتی به دلیل عدم طرح موضوعات بحث برانگیز، محیط آموزشی ملال‌آوری را ایجاد می‌کنند و به یادگیری عمیق و معنادار که بتواند منجر به رشد شخصیت دانش‌آموز شود و او را در حل مشکل یاری دهد کم‌تر توجه می‌شود (میرزاییگی، ۱۳۸۰، به نقل از زمانی، ۱۳۸۶).

با توجه به یافته‌های این پژوهش پیشنهاد می‌شود مسئولان و مدیران آموزش و پرورش بر اهمیت روش تدریس دانش‌آموزمحور تأکید کنند تا فراگیران بیش‌تر به سمت انگیزه‌ی پیشرفت هدایت شده و ساختار کلاس را به گونه‌ای سازماندهی کنند که بر انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان اثر مثبت گذاشته و زمینه‌ی بروز و ظهور استعدادهای ذاتی و انگیزه‌ی پیشرفت دانش‌آموزان را فراهم نمایند، چراکه عملکرد خوب دانش‌آموزان به نحوه‌ی تدریس معلمان آن‌ها وابسته است و در نهایت ارتقاء و بهبود سطح انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان می‌تواند موجب بهبود شرایط جامعه گردد. توصیه می‌شود که بحث روش‌های تدریس و چگونگی استفاده از آن‌ها با توجه به موضوع تدریس و اهداف تعلیم و تربیت به صورت کاربردی در طی دوره‌های ضمن خدمت به معلمان و مربیان آموزش داده شود. در نهایت به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود تا پژوهش حاضر در مقاطع دیگر تحصیلی و دانشگاه‌ها نیز تکرار شود تا به تفاوت نتایج در این گروه‌ها پی برده شود. در خصوص محدودیت‌های پژوهش، با توجه به این که نمونه‌ی این پژوهش معلمان (مربیان) تربیت‌بدنی مدارس متوسطه‌ی دوم بودند در تعمیم نتایج به مقاطع دیگر احتیاط لازم صورت گیرد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

منابع

الف. فارسی

- آزمون، جواد. (۱۳۹۲). گذر از "روش‌ها" به "الگوهای" تدریس درس تربیت بدنی؛ انتخاب یا ضرورت‌ها؟ آموزش تربیت دینی، شماره چهاردهم، شماره ۱، صص ۲۹-۳۲.
- افشارنژاد، طاهر، همتی‌نژاد، مهرعلی، رضانی‌نژاد، رحیم. (۱۳۸۶)، بررسی اثر شرکت در مسابقات علمی تخصصی روی عملکرد حرفه‌ای معلمان تربیت‌بدنی. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشکده‌ی تربیت‌بدنی دانشگاه گیلان.
- امین‌خندقی، مسعود و رجایی، ملیحه. (۱۳۹۲). تأثیر سبک یادگیری دانشجویان بر سبک تدریس مرجح آنان. فصلنامه‌ی روان‌شناسی تربیتی، شماره ۲۸، سال نهم، تابستان ۹۲.

بهرامی، فاطمه و رضوان، شیوا. (۱۳۸۵). بررسی رابطه‌ی بین انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر دوره‌ی متوسطه شهر اصفهان با ویژگی‌های آموزشی‌شانگایی آنان. *مجله‌ی پژوهش‌های تربیتی و روان‌شناختی*، سال دوم، شماره ۲، ۷۲-۶۱.

حسینی، سیده سمیه، آتش‌پور، سید حمید و شریفی، غلامرضا. (۱۳۹۴). رابطه‌ی سبک اسنادی و سرسختی با انگیزه‌ی پیشرفت در ورزشکاران انفرادی و گروهی. *اولین همایش ملی علوم ورزشی و تربیتی بدنی ایران*، ۱۳۹۴.

خالق‌خواه، علی، شریفی، علی‌رضا، زاهد بابلان، عادل و هاشمی، سیده زهرا. (۱۳۹۴). بررسی اثربخشی آموزش یادگیری مشارکتی از نوع جیگ‌ساو بر خودتنظیمی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی. *مجله‌ی مطالعات آموزش و یادگیری*، دوره هفتم، شماره ۲، ۱۸۲-۱۵۴. زمانی، فاطمه. (۱۳۸۶). *مقایسه‌ی تأثیر آموزش‌های مبتنی بر کاوشگری و سخنرانی بر افزایش خلاقیت و پیشرفت تحصیلی در درس مبانی علم رایانه‌ی دانش‌آموزان دختر پایه‌ی سوم دبیرستان*. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.

سید جوادین، سیدرضا. (۱۳۸۶). *تئوری‌های مدیریت*، چاپ سوم، تهران: نگاه دانش. شعاری‌نژاد، عباس. (۱۳۶۸). *فرهنگ علوم رفتاری*، چاپ سوم، تهران: انتشارات امیرکبیر. شعبانی‌بهار، غلامرضا، عرفانی، نصراله و حکمتی، زهرا. (۱۳۹۲). رابطه‌ی بین انگیزه‌ی ورزش و میزان موفقیت شغلی کارکنان اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان کرمانشاه. *پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی*، سال دوم، شماره ۳ (۷ پیاپی) زمستان، ۱۳۹۲.

صفوی، امان اله. (۱۳۸۷). *کلیات روش‌ها و فنون تدریس*. تهران: نشر معاصر. عباسیان‌فرد، مهرنوش، بهرامی، هادی و احقر، قدسی. (۱۳۸۹). رابطه‌ی خودکارآمدی با انگیزه‌ی پیشرفت در دانش‌آموزان دختر پیش‌دانشگاهی. *فصلنامه‌ی روان‌شناسی کاربردی*، ۴ (۱)، ۹۵-۱۰۹.

کیامنش، علیرضا و نوری، رحمان. (۱۳۸۰). *یافته‌های سومین مطالعه‌ی بین‌المللی TIMSS در دوره‌ی راهنمایی*. تهران: وزارت آموزش و پرورش، پژوهشکده تعلیم و تربیت. محمودی، غلامرضا، جوادی، محمدجواد و صحرائی، محسن. (۱۳۹۲). رابطه‌ی سبک‌های تفکر و تیپ‌های شخصیتی با انگیزش پیشرفت در دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی. *فصلنامه‌ی تحقیقات روان‌شناختی*، دوره ۵، شماره ۱۸، ۱۴-۱.

نامدار، کورش. (۱۳۸۲). *اعتباریابی، رواسازی و هنجاریابی آزمون انگیزه‌ی پیشرفت هرمنس*. دانشگاه آزاد اسلامی ساوه، ایران.

نوروزی، رضاعلی، نصرتی هشی، کمال، حاتمی، مصطفی و متقی، زهره. (۱۳۹۴). بررسی رابطه‌ی بین جو دانشگاه با انگیزش تحصیلی دانشجویان (ارتباطی، مشارکتی، دانش‌محوری، معنوی)

(مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه اصفهان). فرهنگ در دانشگاه اسلامی ۱۴، سال پنجم، شماره

۱، ۱۰۰-۷۷.

ب. انگلیسی

- Ames, C. & Archer, J. (1988). Achievement goals in the classroom, students, learning strategies and Motivation processes, *Journal of Educational psychology*, 13, 260-267.
- Chen K. C. & Jang S. J. (2010). Motivation in Online Learning: Testing a Model of Self-Determination Theory. *Computers in Human Behavior*, 26(4), 747-751.
- Cothran, D. J., Kulinna, P. H., Banville, D., Choi, E., Amade-Escot, C., Mac Phail, A., Macdonald, D., Richard, J. F., Sarmiento, P. & Kirk, D. (2005). Cross-cultural investigation of the use of teaching styles. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 76(2), 193-201.
- Harackiewicz, J. M., Barron, K. E., Carter, S. M., Lehto, A. T. & Elliot, A. J. (1997). Predictors and consequences of achievement goals in the college classroom: Maintaining interest and making the grade. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 1284-1295.
- Hein, V., Ries, F., Pires, F., Caune, A., Emeljanovas, A., Heszeráné F. & Valantiniene, I. (2012). The relationship between teaching styles and motivation to teach among physical education teachers. *Journal of Sports Science and Medicine*, 11, 123-130.
- Kunter, M., Jürgen Baumert, J. & Köller, O. (2007). Effective classroom management and the development of subject-related interest. *Learning and Instruction*, 17(5), 494-509.
- Guay, F., Marsh, H. W. & Dowson, D. (2005). *Assessing Academic Motivation among Elementary School Children: The Elementary School Motivation Scale (ESMS)*. SELF Research Centre, University of Western Sydney, Australia.
- Jaakkola T., Washington, T. & Yli-Piipari, S. (2012). The association between motivation in school physical education and self-reported physical activity during Finnish junior high school: A self-determination theory approach. *European Physical Education Review*, 19(1), 127-141.
- Mcclelland, D. J. (1975). *Power: The inner experience*. New York: Irvington.
- Morgan, K., Kingston, K. & Sproule, J. (2005). Effects of different teaching styles on teacher behaviors that influence motivational climate and pupils' motivation in physical education. *European Physical Education Review*, 11, 257-285.
- Morgan, K., Sproule, J., Weigand, D. & Carpenter, P. (2005). Development of Computer-based Measure of Teacher Behaviours Related to Motivational Climate in Physical Education. *Physical Education and Sport Pedagogy Journal* 10(1), 113-135.
- Mosston, M. & Ashworth, S. (2002). *Teaching Physical Education*. 5th edition. San Francisco: Benjamin Cummins.
- Pelletier, L. G., Séguin-Lévesque, C. & Legault, L. (2002). Pressure from above and pressure from below as determinants of teachers' motivation and teaching behaviors. *Journal of Educational Psychology*, 94, 186-196.
- Reeve, J., Jang, H., Carrell, S. J. & Barch, J. (2004). Enhancing students' engagement by increasing teachers' autonomy support. *Motivation and Emotion*, 28, 147-169.
- Ryckman, R. M. (2008). *Theories of Personality*. Belmont, printer: Thomson West.
- Vallerand, R. J. (2007). Intrinsic and extrinsic motivation in sport and physical activity: a review and a look at the future. In G. Tenenbaum, & R. E. Eklund (Eds.), *Handbook of sport psychology* (3rd Ed.). pp. 49-83, New York: John Wiley.
- Selamat, N., Samsu, N. Z., Kamalu, M. & N., S. (2013). The impact of organizational climate on teachers' job performance. *Educational research*, 2(1), 71-82.

Singh, D. & Saini, S. (2013). Sports achievement motivation among wrestlers and judokas- a comparative study. *International Journal of Behavioral Social and Movement Sciences*, 2 (1), 70-75.

Wentzel, K. R. (1998). Social relationships and motivation in middleschool: The role of parents, teachers, and peers. *Journal of Educational psycholgy*. 90, 202-209.

Extended Abstract

Teaching Methods of Physical Education Teachers as Predictors for Achievement Motivation of their Students

Hossein Alimohammadi¹

Mehdi Sohrabi²

Alireza Saberi³

International University of Imam Reza

Ferdowsi University of Mashhad

Introduction

Motivation is the main requirement for learning so this issue has been regarded as the core of educational psychology and class management. Promoting and improving the level of achievement motivation in students can ultimately lead to improvement of the conditions in each educational society. Due to the positive role of achievement motivation in academic success, due attention has been paid to achievement motivation and the influencing factors. Prior evidence illustrated that the clarity of the role of the teachers and their control is positively associated with students' interest and motivation in the ways such as the rewarding and punishing system at school, the psychological-social environment in the class, the emotional relations within the school, the feedback the teachers give to the students' successes and failures which can be counted as the educational factors associated with the academic motivation. One of the most important elements that plays an effective role in achieving the educational goals is the teaching methods or pedagogical approaches. The teaching process not only means the relationship between teacher and student to convey information but orderly and purposeful activity that is pre-designed and aims to create favorable conditions for learning. Student-centered teaching method is the way in which an individual is considered as a living human that is inherently active. In this way, the student and their abilities are of special importance. According to this method, the goal of education is development of students' potential abilities. In teacher-centered methods (mechanistic), on the other hand, the student is considered as inactive being. According to this method, the individual activities are carried out under the influence of external forces. Today, the educational system is determined by the two-way vector of teachers and students, while the teacher by the help of students can easily take choices of proper teaching and training technique or methods based on the students' abilities. In this regard, some studies showed that the student-centered style compared to the traditional style leads to more confidence and better performance on the part of the learner. Therefore, teachers should utilize the student-centered teaching methods to fortify the positive motivational environment. Teachers have to set the goals that focus on effort, progress, and achievement in order to create a positive motivational environment. Generative methods (student-based methods) for acquiring motor skills are more promising than fertilizing styles (teacher-centered methods). In general, theoretical basics and research background reflects the important role of teacher's teaching methods in the student's achievement motivation, but yet a domestic research investigating the relationship among these variables especially for Physical Education students has not

---

1 - (Corresponding author) Ph.D. candidate of general psychology, International University of Imam Reza, Mashhad, Iran. Email: ham40@chmail.ir

2 - Associate professor of physical education, Ferdowsi University of Mashhad, Iran. Email: sohrabi@um.ac.ir

3 - Associate professor of physical education, Ferdowsi University of Mashhad, Iran. Email: askakhki@um.ac.ir

been carried out. Therefore, this study examined the relationship between the methods used by teachers of physical education and achievement motivation of their students.

Research questions

1. Is there a significant relationship between student-centered teaching methods and the students' achievement motivation in physical education courses?
2. Is there a relationship between teacher-centered teaching methods and the students' achievement motivation in physical education courses?

Method

For this purpose, 88 senior high schools (44 schools for girls and 44 schools for boys) were selected. From each school one class including a physical education teacher and the students (a total of 88 teachers and 440 students) were selected using multi-stage cluster sampling technique. Participants responded to Teaching method and Achievement Motivation Questionnaire. The reliability of the research instruments were calculated by Cronbach's alpha coefficient.

Results

The calculations showed acceptable reliability and validity of the tools. The results showed that teachers' teaching method is a predictor for achievement motivation in students. The student-centered teaching methods had a positive relationship with students' achievement motivation and teacher-centered teaching methods had negatively affected the students' achievement motivation.

Discussion

Based on findings of the study, student-centered teaching method is a positive predictor of achievement motivation. Therefore, it must be said that student-centered teaching methods compared to traditional teaching ones result in students' higher domination and their better performance. In fact, intrinsic motivation is one of the main factors of individual's sports participation. Moreover, findings of this study revealed that the teaching methods without the active participation of students in the physical education lead to a decrease in the students' motivation. According to the research findings, it is recommended that educators pay more attention to student-centered teaching methods. It is also recommended that the issue of the teaching methods and the way to use that with respect to the subject matter and educational goals will be trained to teachers and instructors in applied form and in-service courses. Finally, the researchers are recommended to continue the current study in other grades of the school and universities. Regarding the limitations of the study, caution should be taken in generalizing results of the present study to other sections.

Key words: Teacher-centered teaching, Student-centered teaching, Achievement motivation, Physical education